

Kopi af artikel i Information fredag d. 20.01.2023

Den grønne omstilling er en gigantisk udfordring – og vi er alvorligt bagud

Det danske samfund står foran en transformation uden sidestykke i omfang, kompleksitet og hastighed. Indtil nu har den politiske proces fungeret alt for langsomt og uden forståelse for, hvor krævende projektet er, siger nøgleaktører til den ny regering

Af Jørgen Steen Nielsen

Gad vidst, om han selv var klar over, hvad han satte gang i, Greenpeace-medarbejderen Tarjei Haaland, da han tilbage i september 2016 sad med lommeregneren og regnede på, hvad klimaaftalen fra Paris i 2015 måtte indebære for Danmark.

Haalands regnestykke ledte frem til, at Danmark skulle reducere sine drivhusgasudledninger med 70 procent i 2030, målt i forhold til 1990-niveauet, hvis vi skulle yde vores ligelige bidrag til Parisaftalens globale klimamål.

Det tal – 70 procent reduktion – blev det fælles krav fra de grønne organisationer i netværket 92-gruppen, og via deres pres og et borgerforslag, der på rekordtid samlede over 60.000 underskrifter, blev det positionen for først Alternativet og siden i valgkampen 2019 for Enhedslisten, De Radikale, SF og – til sidst – Socialdemokratiet.

Efter valget, hvor Mette Frederiksen (S) tog over fra Venstres daværende formand Lars Løkke Rasmussen, indså de blå partier – minus Liberal Alliance og Nye Borgerlige – at vejen til indflydelse på klimapolitikken gik via accept af 70-procentsmålet. Det førte til klimalovens vedtagelse i 2020 med bredt flertal og med 70-procentsmålet »hugget i granit«, som finansminister Nicolai Wammen (S) siden sagde.

Vedtagelsen af klimaloven blev modtaget med eufori af daværende klimaminister Dan Jørgensen (S), S-regeringens støttepartier og den grønne bevægelse. Hvad de færreste forstod – og næppe heller Jørgensen, Wammen og Haaland – var, hvordan dette mål nødvendiggjorde det, der nu tegner sig som den største og mest dramatiske omvæltning af det danske samfund i århundreder.

På rekordtid skal alle sider af samfundslivet omkalfatres. Hele energiforsyningen skal bygges om, og en ny infrastruktur skal etableres. Landbruget skal genopfinde sig selv og transportsektoren lægges radikalt om. Mange danske virksomheder skal producere helt anderledes, andre skal bare dø. Skatte- og afgiftssystemet skal reformeres, og borgerne indrette tilværelsen efter nye normer, med ny teknologi og nye vaner.

Oven i det hele har Danmark tilsluttet sig FN's biodiversitetsmål om, at der på 30 procent af Danmarks areal skal sikres beskyttelse af naturen med de udfordringer for blandt andet landbrug og byudvikling, det skaber.

»Dette er en megaopgave,« siger Anders Eldrup, formand for Den Grønne Innovationsfond med en fortid som departementschef i Finansministeriet og direktør for energiselskabet DONG, i dag Ørsted.

Eldrup sammenligner med indsatsen under den første energikrise i 1973-74, som 'kun' handlede om at skaffe et alternativ til den olie, som Mellemøsten pludselig lukkede for.

»Det, syntes vi, var voldsomt, bøvlet og besværligt, men det, vi står over for nu, er meget, meget mere omfattende. Billedligt talt var det dengang alene husets energiforsyning, der skulle ændres – i dag er det hele huset, der skal bygges om med tilhørende transport, landbrug, vareproduktion. Det er all over og mange gange større end opgaven dengang,« siger han.

Myten om foregangslandet

Connie Hedegaard, formand for den grønne tænketank Concito, tidligere konservativ klimaminister og EU-klimakommissær, taler om den grønne omstilling som »en gigantisk udfordring«.

»Udfordringen har en sjælden grad af kompleksitet kombineret med stort tidspres. Løsningerne går på tværs af de vante siloer og vores normale måde at gøre tingene på,« påpeger hun.

Bortset fra, at selve det parlamentariske politiske system forbliver intakt, er det fristende at tale om en revolution af den herskende orden i Danmark. Problemet er, at tiden er så knap, og at vi er bagud. Det budskab sendes nu fra alle sider til Mette Frederiksens ny SVM-regering. 'Implementér, implementér, implementér', lyder det.

»Politisk har man truffet en masse klimabeslutninger de senere år, og det må man tage hatten af for. Men at man har truffet beslutninger, betyder jo ikke, at det sker i virkeligheden. Vi skal have meget mere grøn energi, og det skal gå hurtigere, ellers kan vi godt glemme vores klimamål,« siger Anne Højer Simonsen, vicedirektør for klima, grøn omstilling og energi hos Dansk Industri (DI).

»Der er en tendens til at hvile på laurbærrene i Danmark,« siger Torben Möger Pedersen, der er administrerende direktør for PensionDanmark.

»Der er en myte i det politiske system og i medierne om, at Danmark stadig er et grønt foregangsland, og at vi har god tid. Det er ikke tilfældet. Jeg er bekymret over, at beslutningskraften ikke står mål med ambitionsniveauet.«

Markedschef for klima, energi og miljø hos Dansk Erhverv, Ulrich Bang: »Der er mange, det ikke er gået op for, at vi skal lave en omstilling, hvor vi omkalfatrer vores forbrug, vores produktion, vores transport, vores landbrug, vores vaner. Vi bliver selv overraskede næsten hver dag over, hvor omfattende dette er.«

Professor Katherine Richardson, der leder Sustainability Science Centre på Københavns Universitet, er medlem af Klimarådet og deltager i international forskning om planetære grænser, går længere.

»Man tror, at man bare skal finde nogle tekniske løsninger, og så skal det ellers være business as usual. Men det bliver aldrig business as usual igen. Vi har mistet vores uskyld,« siger hun.

»Vi må til at tænke anderledes. Der er så mange beviser på, at vi ikke kan blive ved at behandle verden omkring os som et affaldsdepot med klimagasser, PFAS, plastik, antibiotika, pesticider, industrielle affaldsstoffer og så videre. Vi bliver nødt til at lære at begrænse trangen til mere og mere og mere. Det nuværende fokus på teknologiske løsninger adresserer på ingen måde det fundamentale problem,« siger hun.

Udfordringen

Hvad klimaet angår, er udfordringen ikke blot, at 70 procent af drivhusgasudledningerne skal være væk om syv år, men at vi allerede i 2025 – om to år – skal nå en reduktion på 50-54 procent i forhold til basisåret 1990. Indtil nu har vi på de godt 30 år reduceret med 42,5 procent.

I næste måned leverer Klimarådet for tredje gang sin vurdering af, om Danmark er på kurs mod at indfri målene. Ved vurderingerne i 2021 og 2022 konkluderede Klimarådet, at regeringen ikke har sandsynliggjort, at målene nås.

For nylig advarede man om, at især 2025-målet er i fare, og senest har den grønne tænketank Concito estimeret, at der skal præsteres udledningsreduktioner svarende til 1,1-4,2 millioner ton CO₂ i løbet af i år og næste år, hvis 2025-målet skal respekteres. 4,2 millioner ton er mere end dagens drivhusgasudledninger fra den samlede danske industris energiforbrug.

»Man begik fra starten den fejl, at man vedtog reduktionsmål for nogle udvalgte årstal – 2025, 2030 og 2050 – i stedet for at vedtage en 'reduktionssti', som kunne fortælle, hvad vi skal præstere hvert enkelt år

for at ramme nuludledning i 2050. En sådan reduktionssti kunne bedre have holdt os på sporet,« vurderer Tarjei Haaland.

Nu er det, som det er. Ifølge Dan Jørgensen er der siden 2020 indgået hele 75 grønne aftaler og prioriteret 110 milliarder kroner til den grønne omstilling.

I el- og varmesektoren har omstillingen fra kul, olie og gas til vedvarende energi og biomasse været undervejs i omkring tre årtier og er nu nået så langt, at mere end 100 procent af elforbruget på gode dage dækkes af vind og sol. I de første ni måneder af 2022 sikrede alene vindkraften 50 procent af den hjemlige elforsyning.

Denne vidt fremskredne omstilling af energiforsyningen fra fossile brændsler til vedvarende energi kaldes imidlertid af fagfolk den nemme del af omstillingen. Den svære del, som nu er indledt, handler om forbrugssiden, som skal elektrificeres.

Olie og gasfyr i boligerne skal udskiftes med eldrevne varmepumper, ligesom fjernvarmeproduktionen skal elektrificeres. Mange produktionsprocesser i industrien skal omstilles fra at være olie- og gasbaserede til elektrisk drift. Benzin- og dieslbiler skal erstattes af elbiler, og fossilt brændstof til tunge køretøjer, skibe og fly skal skiftes ud med enten el eller nyt grønt brændstof, hvis fremstilling kræver masser af el.

Fangst af CO₂ på forbrændingsanlæg og cementfabrikker kræver el. Dertil bliver flere og flere funktioner i husholdnings- og servicesektoren baseret på el og på digitale løsninger med strømforbrug, ligesom den voksende digitale kommunikation og informationshåndtering kræver nye store datacentre med voldsomme elforbrug.

Derfor er det aftalt politisk, at den elkapacitet i sol og vind, som det har taget omkring 30 år at præstere, skal firedobles inden 2030, altså i løbet af de næste syv år.

En helt vild udbygning, som fordrer, at der hurtigt findes plads og opnås accept af mange flere vindmøller og solcelleparker på land, og at der etableres adskillige store vindmølleparker til havs, herunder i form af den aftalte energiø i Nordsøen samt den såkaldte energiø Bornholm – 'såkaldt', fordi projektet reelt består i én måske to havmølleparker, øen Bornholm er der som bekendt i forvejen.

En hidsig udbygning med sol og vind og med biogas kræver ikke blot, at leverandørerne kan følge med, men også en ledsagende oprustning af energiinfrastrukturen, så den grønne strømproduktion kan holdes stabil og sendes ud, hvor den skal bruges.

»En kæmpe opgave, som presser elsystemet,« erkender man hos det statsejede Energinet, der over de næste fem år skal investere 25 milliarder kroner i at udbygge og forstærke elnettet. Samtidig skal der investeres fem milliarder kroner i at gøre gasnettet i stand til at håndtere den stigende produktion af biogas.

Power-to-X

Langt den største del af væksten i elforbruget de kommende årtier ventes ifølge Energistyrelsen i de såkaldte Power-to-X-produktioner, PtX. Her skal den grønne strøm fra vindmølleparker bruges til elektrolyse, der spalter vand og giver brint, som kan forbindes med CO₂ eller kvælstof og give nye grønne brændstoffer – e-metanol, e-metan, e-ammoniak – til tung transport og industri.

Det betyder, at der foruden det udbyggede elnet skal etableres en helt ny infrastruktur af rørledninger til transport af brinten samt distributionssystemer for de nye grønne brændstoffer.

»Sammen med elektricitet bliver brint nøglen i den nye energiforsyning. Så det skal afklares, hvordan vi får det produceret, hvad vi skal bruge det til, hvor rørene skal gå, hvor meget staten skal blande sig,« siger Anders Eldrup.

»Der er en kæmpeinteresse fra den private kapital for at investere og komme i gang, men det kommer ingen steder, før rammebetingelserne er sat tydeligt op. Vi mangler virkelig en national brintplan.«

Hvad selve PtX-produktionen angår, foregår der en intens kamp mod tiden og en lige så intens konkurrence aktørerne imellem om at leve op til det politiske mål om en elektrolysekapacitet på fire-seks gigawatt (GW) allerede i 2030.

Ifølge Brintbranchen er omkring 45 forskellige PtX-projekter under planlægning eller udvikling rundt om i landet – det er uvist, hvor mange der vil lykkes, og de første spæde forsøgs- og demonstrationsprojekter i drift har en samlet produktionskapacitet på beskedne 0,04 GW.

Kapaciteten skal med andre ord mindst hundreddobles på syv år.

Hvor bliver energierne af?

På sigt skal en del af elektrolyse- og PtX-aktiviteten måske finde sted på selve den planlagte energiø med dens mange vindmøller i Nordsøen. Sammen med projektet ved Bornholm bliver det ifølge Energistyrelsen »et af danmarkshistoriens største anlægsprojekter« med en »estimeret samlet anlægssum på 210 milliarder kroner«, svarende til fem storebæltsbroer.

Men projektet lader vente på sig.

»Nu er det snart fire år siden, man kastede ideen om sådanne vindøer op i luften,« siger Anders Eldrup med henvisning til, at det var Klimapartnerskabet for energi- og forsyningssektoren, som i marts 2020 for første gang foreslog to energiøer med hver en elproduktionskapacitet på tre-fire GW.

Folketinget fulgte hurtigt op med en aftale i juni 2020 om, at »der senest i 2030 skal etableres to energiøer med i alt fem GW tilkoblet«.

»Arbejdet med at komme i gang med energiøerne sættes i gang omgående,« hed det i aftalen.

Nu er det blevet januar 2023, og selve

udbuddet på opgaven med at etablere energiøen i Nordsøen ventes først igangsat i løbet af foråret. I den seneste politiske aftale om udbuddet fra oktober 2022 hedder det, at »det vurderes vanskeligt at realisere den første fase for energiøen før 2033«.

Altså foreløbig en forsinkelse af driftsstarten på tre år i forhold til det oprindeligt vedtagne.

»Uforståeligt, kriminelt uambitiøst,« siger Torben Möger Pedersen om den forsinkede proces for energiøerne.

Da Mette Frederiksen i maj 2022 holdt sit eget grønne energitopmøde om havvind på havnen i Esbjerg med blandt andre EU-kommissionsformand Ursula von der Leyen og Tysklands kansler Olaf Scholz, påpegede statsministeren, at det »faktisk ikke (tager) lang tid at bygge vind på havet. Det, der tager lang tid, det er at få lov til at gøre det«.

»Vi har forsinket hele den grønne omstilling og dermed også indsatsen mod klimaforandringerne i alt for mange år i alt for langsommelige processer,« erkendte statsministeren og erklærede sig positiv over for EU-Kommissionens forslag om at bringe tiden fra ansøgning om en havmøllepark til driftsstart ned fra i dag seks-til ni år til et-til to år.

Ifølge Torben Möger Pedersen er der endnu ikke taget reelle skridt til at realisere den ambition fra Esbjerg-mødet.

»Og det selv om der er kommet et historisk tilbud fra Ørsted og Copenhagen Infrastructure Partners om at bygge fire offshorevindmølleparker på i alt 5,2 GW – det dobbelte af dagens danske vindkraftkapacitet til havs – med strøm i nettet allerede fra 2027,« siger direktøren for PensionDanmark, der investerer grønt via blandt andet Copenhagen Infrastructure Partners, CIP.

Ørsted og CIP vil bygge vindmølleparkerne via den såkaldte åben dør-ordning, hvor man undgår den årelange statslige udbudsproces, men hvor selskaberne til gengæld selv påtager sig hele risikoen ved projektet. Ørsted-CIP vil opføre de fire vindmølleparker i Nordsøen og Østersøen uden tilskud og med en aftale med staten om at dele den del af det forventede afkast, der ligger over en given tærskelværdi.

»Det tilbud har staten været meget længe om at forholde sig til. Det er Finansministeriet, der er fodslæbende, fordi man er bange for, at man forærer nogle private konsortier – det statsejede Ørsted og det pensionskassejede CIP – for store gevinster,« siger Torben Möger Pedersen.

En anden statslig begrundelse kan være bekymring for, at et projekt i Østersøen kan undergrave økonomien i den påtænkte energiø Bornholm.

Energiøerne i Nordsøen og Østersøen skal efter planen ikke blot levere vindkraftstrøm til Danmark, men også til nabolandene og dermed bringe Danmark i en førerposition som leverandør af grøn strøm til det omstillingshungrende Europa. Forsinkelsen betyder imidlertid, at Belgien nu står til at overhale Danmark i Nordsøen – Belgien starter allerede næste år konstruktionen af sin egen energiø i Nordsøen med 3,5 GW vindkraft snurrende fra 2030.

»Nu er der gået fire år med snik og snak, og det har ikke rigtig flyttet sig,« siger Anders Eldrup om det danske energiøprojekt.

»Sådan noget er der desværre en del eksempler på,« tilføjer han.

Hvorfor så langsomt?

Kyndige folk, der følger eller deltager i omstillingen, siger, at der i dag er fuld fart på selve udviklingen af de grønne teknologier.

»Det går ekstremt stærkt med teknologi- og projektudviklingen, når det gælder Power-to-X. Det går langt hurtigere, end jeg havde forestillet mig,« siger Dansk Erhvervs klima- og energichef Ulrich Bang, der har fulgt energisektoren i mange år.

Når omstillingen alligevel går alt for langsomt i forhold til klima- og miljømål, handler det først og fremmest om noget andet.

»Flaskehalsen er godkendelsessystemet,« siger Ulrich Bang.

Det gælder energiøerne, det gælder etableringen af sol og vind på land, det gælder den nye grønne infrastruktur til el, brint og biogas, det gælder projekterne med CO₂-fangst og -deponering kaldet CCS, det gælder landbrugets udtagning af lavbundsjorder.

Ulrich Bang anerkender ligesom DI's Anne Højer Simonsen, Anders Eldrup, Connie Hedegaard og Torben Möger Pedersen, at SVM-regeringen i sit regeringsgrundlag signalerer forståelse for, at det nu handler om at få tingene til at ske, om implementering af de mange grønne aftaler indgået på Christiansborg. Men udfordringen er kompleks, og barriererne delvis systemiske. Informerede iagttagere og folk i de involverede ministerier peger på flere hæmmende faktorer:

Med Danmarks indtræden i EU's konkurrencebaserede elmarked i 2000 mangedobledes mængden af regler og godkendelsesprocedurer. Antallet af paragraffer i elforsyningsloven blev for eksempel femdoblet. Som en kilde siger: »Integrationen i EU's markedsbaserede elsystem blev af nogle søgt lanceret som deregulering – hvis der var noget, det ikke var, så var det deregulering.«

På det europæiske elmarked er ministres og regerings oprindelige beslutningskraft indskrænket til fordel for et komplekst sæt af spilleregler, der skal sikre, at markedet fungerer og fremmer den ønskede udvikling uden for eksempel konkurrenceforvridning eller brud på miljøbeskyttelsen. Efterlevelsen af de stedse voksende regelsæt beslaglægger virkelig mange kræfter i embedsværket.

Det næste er, at der har udviklet sig en forsigtigheds- og nulfejlskultur i centraladministrationen, som har noget med de indviklede EU-rammer at gøre, men også med at den grønne omstilling er en enorm kompliceret opgave på tværs af ministerier og myndigheder og med milliardbeslutninger involveret, hvor det tager tid at kommunikere på tværs, og hvor det vitterlig er let at begå fejl.

Forsigtighedskulturen er desuden blevet skærpet af udviklingen i traditionelle og sociale medier, hvor der holdes skarpt øje med og slås hårdt ned på enhver fejl begået af ministre eller embedsmænd. Som en siger:

»Som embedsmand får du ingen credit for, at tingene går godt, men du får dæleme tæsk, hvis det går dårligt, eller du laver en procedurefejl.«

Ministerielle sagsbehandlere, der sidder med indviklede godkendelsessager, rådfører sig derfor i vore dage ikke blot med fagkontorets jurist, men desuden typisk med jurakontoret i den relevante styrelse og måske endda med statens advokat, Kammeradvokaten, for at være sikre på ikke at træde ved siden af. Det forlænger processerne og koster penge – Klimaministeriet brugte alene i 2021 24 millioner kroner på at søge bistand hos Kammeradvokaten.

»Det stærke fokus på fejl de senere år sætter sig i systemet, man bliver forsigtig, skubber beslutningerne videre til nogle andre. Det er forståeligt, men noget skidt, hvis det bliver den bremsende faktor,« siger Anders Eldrup.

Forsigtighedskulturen kan være en del af forklaringen på, at arbejdet med den grønne omstilling splittes op i rigtig mange politiske delaftaler – som nævnt: 75 siden 2020 ifølge Dan Jørgensen – som gør det vanskeligt på det politiske niveau at holde overblik og sikre effektivitet. Nogle mener, at det at lave mange politiske aftaleforlig er en bevidst strategi for hen over en valgperiode at kunne præsentere mange resultater og forhandlingssejre.

Dertil kommer, at der i Klima- og energiministeriet, men også i Miljøministeriet og andre af de klimarelevante ministerier, er sket en betydelig udskiftning i medarbejderstaben. En del er stoppet ved udflytning af afdelinger eller styrelser, andre på grund af de stadig mere komplicerede og krævende opgaver.

Dette plus en voldsom ekspansion af blandt andet Energistyrelsen har betydet stort influks af unge, nyuddannede medarbejdere, der savner erfaring og angiveligt

ofte søger væk igen efter ret kort ansættelse på grund af presset.

Og sidst: En flerpartiregering gør det ikke lettere. Kilder, der som embedsmænd sad med under den røde SRSF-regering, beretter om udmattende og ofte frugtesløse diskussioner og koordineringsbestræbelser ministerierne imellem.

»Det var meget ineffektivt – den ny trepartiregering må finde på noget andet,« siger en kilde.

Torben Möger Pedersen advarer om, hvad der fremadrettet kan blive en flaskehals og forsinke omstillingen: mangel på den rette arbejdskraft.

»Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har estimeret, at der bliver brug for 100.000 årsværk til omstillingen – blikkenslagere, elektrikere, maskinarbejdere og så videre. Det er ikke uoverkommeligt, men det kræver en plan for kompetenceløft for det store udbud af ikkefaglært arbejdskraft.«

Den nationale klimakrisestab

At Mette Frederiksens SVM-regering må finde på noget andet, er et gennemgående tema for de aktører i den grønne omstilling, som Information har talt med.

»Vi vil presse på for at få det grønneste erhvervsliv i verden, men det forudsætter, at vi får de rette grønne rammer. Vi ved, hvordan det skal gøres, men det skal gå hurtigere, så det handler om at forkorte tiden fra beslutning til realisering. Mange virksomheder har ret offensive CO2-reduktionsplaner, men hvis den grønne energi ikke er til rådighed for elektrificering, hvad skal de så gøre?« spørger Anne Højer Simonsen, DI.

Hun anbefaler, at politikerne, når først de har taget beslutninger, træder et skridt tilbage og ikke blander sig i en masse detaljer om udbud og tekniske forhold omkring for eksempel vindmølleparker.

»Vi er nødt til at lave en anden opgavefordeling, herunder overlade noget til private aktører, hvis vi skal have tempoet op,« siger DI's vicedirektør for klima og energi.

»Det er ikke så meget ond vilje, når det ikke går hurtigere. Det er, fordi vi har etableret en praksis, hvor den ene først tager over, når den anden er færdig med sin del af processen,« siger Connie Hedegaard.

Hun mener, at flere ting skal ske parallelt – for eksempel skal man ikke vente med at forberede en brintinfrastruktur, indtil PtX-fabrikkerne står klar.

»At man kan levere på de grønne mål, er også fuldstændig afgørende for legitimiteten og den folkelige opbakning,« påpeger hun.

Ulrich Bang, Dansk Erhverv, siger, at tingene godt kan risikere at »sande til«, hvis man fortsætter som hidtil i de eksisterende strukturer.

»Det her handler ikke om en udvikling, hvor vi blot forlænger verden med brædder og bruger den vante måde at tænke på, det eksisterende embedsværk, kendte væremåder. Omstilling er at skabe noget nyt, og det kan forandre nye privat-offentlige samarbejder, nye finansieringsmodeller, et anderledes embedsapparat,« mener han.

Torben Möger Pedersen efterlyser en national strategi for Power-to-X og en national strategi for grøn brint, andre har tilsvarende efterlyst en national strategi for energieffektivisering og -besparelser som afgørende redskab til at dæmpe behovet for mere ny energi og skåne klimaet.

Både han, Bang, Hedegaard, Højer Simonsen og Eldrup krydser fingre for og knytter forhåbninger til den nyskabelse, der er bebudet i regeringsgrundlaget: en national energikrisestab, NEKST, med inspiration fra coronapandemiens nationale operative stab, NOST.

NEKST skal »med inddragelse af relevante samfundsaktører« netop identificere barrierer for omstillingen, koordinere de mange processer og projekter og sikre større beslutningskraft.

»Det er positivt, at regeringen vil etablere NEKST, og jeg håber, at det ikke bliver en papirtiger. Hvis ikke den har ophæng et sted, hvor der er magt til at tage beslutninger, bliver det ikke til noget,« advarer Anders Eldrup.

Connie Hedegaard håber også på et NEKST med handlekraft, men er bekymret over meldingen fra den nye klima-, energi- og forsyningsminister Lars Aagaard (M) om, at krisestaben vil være oppe at køre inden sommer.

»Jeg ved godt, at sådan noget tager tid, men hvis man forstår udfordringen fuldt ud, bør ministeren sige, at NEKST bliver nedsat inden vinterferien, ikke sommerferien. Man kan jo ikke forestille sig, at man under pandemien havde sagt, at der skulle bruges syv måneder på at gøre NOST operativ,« siger Connie Hedegaard.

Grænserne

Den radikale grønne transformation af det danske samfund er i høj grad en demokratisk udfordring. Større koncentration af beslutningskraften kan bringe den folkelige opbakning i fare, hvis omstillingen samtidig indebærer, at nogle leveomkostninger stiger på grund af grønne afgifter, at nogle arbejdspladser i klimabelastende sektorer forsvinder, og at store vind- og solcelleparker fylder mere i landskabet.

»Man må tænke mere i inddragelse af befolkningen og sørge for, at omstillingen – for eksempel med sol og vind – også giver fordele for dem, der berøres. Mislykkes det, kan man få stor folkelig modstand – og det er en effektiv måde at forsinke omstillingen,« påpeger Anders Eldrup.

»Vi er nødt til at se i øjnene, at klimaomstillingen bliver dyrere for os alle sammen. Det har man på Christiansborg et kæmpe ansvar for at fortælle,« siger Anne Højer Simonsen.

»Men man skal vel ikke lade være med at lave klimapolitik, fordi maden kan blive dyrere? Fordelingen af regningen skal håndteres, men det skal gøres via fordelings- og socialpolitik, ikke klimapolitik,« siger hun og understreger, at den grønne omstilling samtidig rummer store økonomiske potentialer for Danmark.

Katherine Richardson mener, at spørgsmålet om omkostninger bør ses i det større perspektiv om grænser.

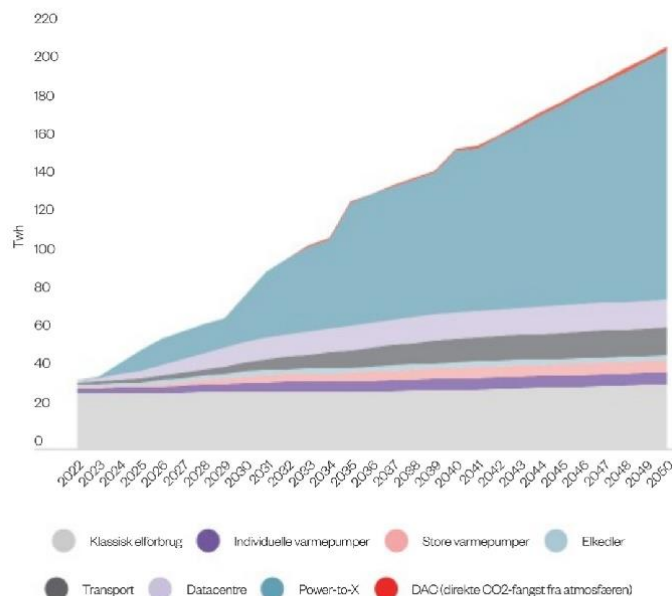
»Vi må gøre os klart, at hvis vi søsætter et projekt eller godkender en aktivitet, der belaster drivhusgasbudgettet, så er der andre ting, vi ikke kan gøre. Vi bliver nødt til at lære at operere inden for nogle grænser og ikke altid sige 'mere, mere, mere' og 'jeg vil have mit projekt'.«

»At sætte grænser for os selv har vi aldrig gjort, men jeg mener, at det kan lade sig gøre, uden at vi skal give afkald på livskvalitet,« siger Katherine Richardson.

Klima-, energi- og forsyningsminister Lars Aagaard har fået forelagt artiklens tekst. Information bringer i lørdagsavisen et interview med ministeren, hvor han blandt andet svarer på nogle af kritikpunkterne.

Vores samlede forbrug af el vil stige markant i fremtiden

Den forventede stigning i det danske elforbrug skyldes blandt andet, at man forventer en generel elektrificering af samfundet for at kunne opnå målet om 70 procents CO₂-reduktion i 2030 og klimaneutralitet i 2050.

Grafen viser det samlede nettoforbrug af el i TWh. Dvs. eksklusive tab i nettet på cirka syv procent.
Kilde: Energistyrelsen, Analyseforudsætninger til Energinet 2022.